

VRIJ OP 8 MEI

Vorig jaar kwam in België een beweging op gang om van 8 mei weer een vrije jaarlijkse feestdag te maken.

Tot in de jaren zeventig was dat het geval. Ook elders in Europa vierde men die dag uitgebreid de overwinning op de nazi's en hun bondgenoten. De traditie verwaterde. Vrijheid, democratie en vrede leken vanzelfsprekend.

Helaas is dat niet meer zo. Er woedt oorlog, er dreigt een wapenwedloop en autoritaire partijen zijn in opmars. Fundamentele rechten worden aangevreten en opnieuw wordt gezocht naar zondebokken in plaats van naar oplossingen. Alles wat vreemd of niet 'volkseigen' of te kritisch wordt bevonden, staat onder druk. Vaak met geweld. Het kan geen kwaad om, in dat klimaat, weer nadrukkelijk eer te bewijzen aan de verzetshelden en burgers die onze vrijheid hebben bevochten.



Alles kan dus, maar dit blijft nuttig als leidraad. 'Vrij op 8 mei' is tegelijk radicaal exclusief en radicaal inclusief. Exclusief: de vertelling begint steeds met 8 mei 1945, en wat die bevrijding toen heeft betekend. Radicaal inclusief: wat leert die dag ons vandaag? Tot welke groep of gezindheid men ook behoort: waaraan doet 8 mei u denken?

Het Brussels Gewest heeft de stap al gezet: 8 mei wordt daar weer een wettelijke feestdag. Hopelijk volgen ook de andere gewesten en onze federale regering. Maar waarom zouden we wachten op die beslissing? Waarom zouden we niet een zetje geven, door nu te tonen wat de invulling zou kunnen zijn?

Want zo'n feest heeft nood aan meer dan mooie fanfares en dure eden. Er is ook bespiegeling nodig, en gewaagde verbeelding, en gegronde hoop, en goed gestoffeerde herinnering. Kunst kan die taak vervullen. Zij kan oude verhalen opnieuw vertellen met woorden van nu. Zij kan vergeten verhalen opduikelen, vormgeven en kenbaar maken. Zij kan een feestdag voorzien van diepgang en speelse reflectie. Het is bij uitstek haar schoonste rol.

Het is een rol die Nederland al vóór ons heeft herontdekt. Daar eert men op 4 mei, aan de vooravond van Bevrijdingsdag, alle doden van WO II. In Amsterdam luistert elk jaar een grote menigte naar speeches op de Dam, een groot plein gelegen bij theaterbuurt de Nes. Een twaalf jaar geleden vond daar, toen nog klein van opzet, voor het eerst een kunstfestival plaats: Theater Na de Dam. Direct na de officiële speeches boden de schouwburgers en zaaltjes van de Nes voorstellingen aan, of debatten, of interviews met historici en laatste getuigen. Of een combinatie daarvan.

Het werd een eclatant succes. Nu kan men op 4 mei over heel Nederland terecht in culturele centra, bibliotheken, theaters, kunsthuisen allerhande. Men leest of speelt bestaande dan wel gloednieuwe teksten. Men bezoekt installaties, men luistert naar getuigenissen, of naar journalisten en kenners die wijzen op parallellen en verschillen tussen toen en nu.

Vrij op 8 mei wil eenzelfde traditie in het leven roepen.

Het wordt meer een platform dan een gestroomlijnde organisatie. Het woord 'vrij' staat ook hier voorop. Diverse cultuurhuizen, zowel Nederlands- als Franstalige, organiseren op 8 mei hun eigen avond. Er wordt gestreefd naar eenzelfde aanvangsuur, maar daarvan afwijken staat iedereen vrij. Elk jaar wordt één centrale tekst voorgesteld, waarmee acteurs en dramaturgen aan de slag kunnen. Enkel voorlezen of insceneren, al dan niet aangevuld met een debat of een lezing. Een eigen tekst of een collage van fragmenten uit klassiekers. Alles kan. In de hoop dat, jaar na jaar, 'Vrij op 8 mei' altijd even verrassend blijft en ieder jaar weer wat groter wordt. Doordat mettertijd ook scholen en musea en bibliotheken en universiteiten meedoen.

Hier en nu? Persoonlijk en politiek? Zonder die tweede stap heeft herdenken weinig zin. Dat is net onze inzet. Het doel en de essentie van *Vrij op 8 mei*



Er komt een summiere website en een uitgebreide perscampagne, met alle info over alle deelnemende huizen. Voorlopig wordt zeer symbolisch als eerste tekst *Hitler is dood* gesuggererd, van Stijn Devillé. Zijn script is gebaseerd op de Processen van Nuernberg. Het won de Toneelschrijfprijs van de Nederlandse Taalunie en er is een uitstekende Franse (en Engelse) vertaling voorhanden. De voorstelling, geregisseerd door Devillé, toerde met succes en werd daarbij ook op Theater Na de Dam uitgenodigd, precies vanwege het onderwerp.

Het ligt in de bedoeling om bij latere edities ook te vertrekken van Franstalige teksten, die dan in Vlaanderen in het Nederlands worden gebracht.

“Iemand stelt de vraag”

Verzet begint niet met grote woorden
maar met kleine daden

zoals storm met zacht geritsel in de tuin
of de kat die de kolder in z'n kop krijgt

zoals brede rivieren
met een kleine bron
verscholen in het woud

zoals een vuurzee
met dezelfde lucifer
die de sigaret aansteekt

zoals liefde met een blik
een aanraking iets dat je opvalt in een stem

jezelf een vraag stellen
daarmee begint verzet

en dan die vraag aan een ander stellen.

Remco Campert

uit *Betere tijden*, De Bezige Bij Amsterdam 1970